

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

ВИПУСК 33

Рівне – 2021

УДК 94(477) + 94 (100)
А 43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 33. Рівне: РДГУ, 2021. 256 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор
(м. Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор
(м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 10 від 25 листопада 2021 р.*

***Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р***

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://fipmv.rv.ua/>

4. Aksiutyn Yu.V. Khrushchevskaia «ottepel» y obshchestvennyye nastroyeniya v SSSR v 1953–1964 hh. Moskva : Fond Prezydentskyi tsentr B.N. Eltsyna, 2010. 622 s.
5. Aksiutyn Yu.V. Volobuev O.V. XX съезд КПСС: novatsyy y dohmy. Moskva : Polytyzdat, 1991. 224 s.
6. Voitykov S.S. Tsentralnyi komitet. Vysshee partyinoe rukovodstvo ot Lenyna y Plekhanova do Khrushcheva. 1890–1964 hh. Moskva : Tsentrpolyhraf, 2019. 735 s.
7. Danyels Robert V. Vzlet y padenye kommunyzma v Rossyy. Moskva : Fond Prezydentskyi tsentr B.N. Eltsyna : ROSSPЭN, 2011. 510 s.
8. Zhukov Yu. N. Borba za vlast v partyino-hosudarstvennykh verkhakh SSSR vesnoi 1953 hoda. Voprosy ystoryu. 1996. № 5–6. S. 40.
9. Medvedev Zh. A. Zahadka smerty Stalina. Voprosy ystoryu. 2000. № 1. S. 90.
10. Pykhoa R.H. Sovetskyi Soiuz: ystoryia vlasty. 1945–1991. Novosybyrsk: Sybyrskyi khronohraf, 2000. 684 s.
11. Chuev F. Sto sorok besed s Molotovym: Yz dnevnika F. Chueva. Moskva : TERRA, 1991. 623 s.
12. Shapoval Yu.I. M.S. Khrushchov. Narys politychnoi diialnosti. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. 1989. № 1. S. 103–115.

УДК 94 : 355. 4 (470+571) + (477)

БУДАПЕШТСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ І РОСІЙСЬКА ІНТЕРВЕНЦІЯ В УКРАЇНІ

Степан Сияк

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33027, Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: stepansyniak@gmail.com

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6954-9892>

У статті розглянуто передумови підписання Будапештського меморандуму, гарантії безпеки для України та порушення Росією меморандуму 2014 р., окупацію Криму і частини Донецької і Луганської областей.

Ключові слова: Будапештський меморандум, ядерний боєзапас, збройна агресія, Росія.

**Stepan Sinyak. BUDAPEST MEMORANDUM AND RUSSIAN INTERVENTION IN
UKRAINE**

The Budapest Memorandum attracted attention in 2014, when the Ukrainian crisis arose. The Memorandum on Ukraine was almost one of three identically worded statements published in December 1994, along with similar documents for Belarus and Kazakhstan. Meeting in Budapest, the Summit of the Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE), Russia, the United Kingdom and the United States expanded security guarantees for Belarus, Kazakhstan and Ukraine in exchange for their accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT).) and transferred all Soviet-made nuclear warheads to Russia.

On December 5, 1994, Ukraine signed the "Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons" - the Budapest Memorandum. The Budapest Memorandum was signed by the Prime Minister of the United Kingdom, the Presidents of the United States, Russia and Ukraine. For Ukraine, the practice of concluding memoranda, which, in fact, are international legal agreements, has been going on for quite some time (at least since the mid-90s of the XX century) and is used both in relations with other states and with international intergovernmental organizations. Some memoranda are subject to ratification. France and China - permanent members of the UN Security Council – recognized and welcomed this memorandum and assurance of Ukraine's assistance.

Key words: Budapest Memorandum, nuclear ammunition, armed aggression, Russia.

Будапештський меморандум привернув увагу в 2014 році, коли виникла українська криза. Меморандум щодо України був майже одним із трьох ідентично сформульованих заяв, опублікованих в грудні 1994 року, поряд із подібними документи для Білорусі та Казахстану. Зустрівшись в Будапешті, саміт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСС), Росія, Велика Британія та Сполучені Штати розширили гарантії безпеки Білорусі, Казахстану та України в обмін на їх приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) як неядерні держави (NNWS) і передали всі ядерні боєголовки радянського виробництва до Росії [6, р. 1].

У 1991 році Україна в результаті розпаду Радянського Союзу успадкувала третій ядерний потенціал у світі. До середини 1996 р. всі ядерні боєголовки були передані з України до Росії на демонтаж, а до 2001 року всі пускові установки були виведені з експлуатації. Проте в січні 1994 року в Тристоронній заяві президентів України, РФ і США наша держава офіційно підтвердила прагнення до повного ядерного роззброєння. У 1994 році Україна приєдналася до ДНЯЗ як без'ядерна держава та, передавши свої ядерні боєголовки в Росію для ліквідації, остаточно звільнилася від ядерного потенціалу в 1996-му [3, с. 5].

Влітку 1993 року концепція Тристоронньої угоди між Україною, Росією і США, яка остаточно набула форми заяви Президентів, викликала дискусії між трьома сторонами. Із цих обговорень американські представники зробили висновки, що Україна буде готова ратифікувати Договір про стратегічні наступальні озброєння (СНО) і приєднається до ДНЯЗ як без'ядерна держава в обмін на гарантії безпеки та територіальної недоторканності, певну фінансову допомогу для реалізації плану

ядерного роззброєння. У листопаді 1993 року Верховна Рада України проголосувала за ратифікацію Договору СНО, але визначила 13 додаткових умов. Ці умови включали гарантії безпеки, фінансової допомоги для утилізації, компенсації за вже відправлену до Росії тактичну ядерну зброю, а також визнання того, що тільки 36% пускових установок і 42% боеголовки на українській території мають бути ліквідованими. Резолюція Ради отримала різку критику з боку США та спровокувала відповідні погрози з боку Росії.

Переговори щодо Тристоронньої заяви почали в грудні 1993 року, їх було завершено в середині січня 1994-го. У рамках цих домовленостей Україна відмовлялася від ядерної зброї в обмін на гарантії безпеки, фінансової допомоги, а також затвердження графіка реалізації денуклеаризації. Попри невідповідність змісту Заяви всім попереднім умовам Верховної Ради, наші парламентарі погодилися розпочати процедуру ратифікації в лютому 1994 року та схвалила приєднання України до ДНЯЗ у листопаді цього року [8, р. 5].

5 грудня 1994 р. Україна підписала «Договір про не розповсюдження ядерної зброї – Будапештський меморандум. Будапештський меморандум підписали – прем'єр-міністр Великобританії, президенти США, Росії та України. Для України практика укладання меморандумів, які, по суті, є міжнародно-правовими договорами, має місце вже досить тривалий час (щонайменше від середини 90-х рр. ХХ ст.) і застосовується як у відносинах з іншими державами, так і з міжнародними міжурядовими організаціями. Окремі меморандуми підлягають ратифікації. Франція та Китай – постійні члени Ради Безпеки ООН – визнали та вітали даний меморандум та запевнення Україну в допомозі [2, с.4].

Будапештський меморандум підтвердив зобов'язання поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України. Відповідно до принципів Заключного акту НБСЄ 1975 року; утримуватися від загрози силою, або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України, а також від будь-якого застосування зброї проти України, крім самооборони або іншим чином відповідно до Статуту ООН; і утримуватися від економічних примусів, що були спрямовані на підпорядкування реалізації Україною притаманних їй прав у своєму суверенітеті, відповідно до принципів Заключного акту НБСЄ. Будапештський меморандум також повторив позитивні та негативні гарантії безпеки надано всім NNWS сторонам ДНЯЗ [1, с. 3].

Іншими словами, як обіцяно в Тристоронній заяві, у Будапешті, Україна отримала підтвердження взятих перед усіма зобов'язань членів ООН, усіх держав-учасниць НБСЄ та всіх NNWS сторони ДНЯЗ. Справа в тому, що ці підтвердження були так ретельно сформульовані, що Будапештський меморандум був більше, ніж «проформою» декларацій, що мав на меті заспокоїти українців у той час, коли Росія та США були зосереджені на виведенні з України ядерної зброї радянського виробництва переконати країну приєднатися до ДНЯЗ як NNWS.

Будапештський меморандум став кульмінацією низки закулісних переговорів, які були спрямовані на подолання наслідків розпаду Радянського Союзу і подальший поділ військового

майна, особливо радянської ядерної зброї. Як зауважив Шерман Гарнетт, учасник переговорів: «Україна прагнула змінити американське сприйняття у проблемі ядерного роззброєння та нерозповсюдження в Євразії [8, р. 6].

У квітні 1995 року Анатолій Зленко, тодішній посол України в Сполучених Штатах Америки, підкреслив критичну важливість цих гарантій безпеки з боку Росії.

16 листопада 1994 року Верховна Рада ратифікувала ДНЯЗ. Характерно, що він не містив жодної згадки про питання ядерної безпеки. Натомість ст. 4 закону про приєднання до ДНЯЗ наголошувалось, що Україна буде розглядати використання, або загрозу сили проти її територіальної цілісності та недоторканності її кордонів, а також економічний примус з боку ядерної держави, як «надзвичайні обставини, які ставлять під загрозу її вищі інтереси», формулювання взято дослівно зі статті X ст. ДНЯЗ щодо виходу з Договору. Угода про надання Україні гарантій її національної безпеки з боку Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та головне Росії й односторонні заяви з цього приводу Франції та Китаю фактори... які відіграли ключову роль у ухваленні рішення українського парламенту [4, с. 251].

5 грудня 2014 року була 20-та річниця підписання лідерами України, Великої Британії, Росії та США (Л. Кучмою, Дж. Мейджером, Б. Єльциним, Б. Клінтоном) Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Дві інші ядерні держави та постійні члени Ради Безпеки ООН – Китай і Франція – офіційно висловили аналогічні гарантії Україні у формі відповідних заяв (Заява Уряду КНР від 04.12.1994 і Декларація Франції із супровідним листом Президента Ф. Міттерана від 05.12.1994), хоча формально й не підписували Будапештський меморандум. Головна відмінність цих заяв від змісту Меморандуму полягає у відсутності пункту про обов'язкове проведення консультацій у разі виникнення ситуацій, які торкаються питань цих зобов'язань. Україна, зі свого боку, зобов'язувалася вивести всю ядерну зброю з території держави. Тактичну ядерну зброю з України було виведено ще в 1992 році, увесь процес ядерного роззброєння завершився 1996-го, а останню шахтну пускову установку міжконтинентальних ракет РС-22 (SS-24) було знищено у 2001 році. Хоч як це прикро й парадоксально, але водночас символічно, що 2014 рік – «ювілейний» для Меморандуму – став роком російської агресії, колапсу та руйнації міжнародних «гарантій»/«запевнень», закладених у цьому унікальному й важливому міжнародно-правовому документі [5, с. 357].

Будапештський меморандум не стримав агресією росіян, оскільки він не передбачав негайної відповідальності за його порушення. Політичні гарантії, які він надав спирались на доброзичливість, домовленість, яка може працювати між союзниками, але не потенційних супротивників. Окупація Криму показала, як швидко вчорашній гарант стає інтервентом.

Для України цей небезпечний баланс між Заходом і Росією покінчено. Україна з 2014 р. взяла курс на вступ в євроатлантичну структуру – НАТО. Регіональні наслідки з боку Росії були значно достатніми, щоб союзники по НАТО, такі як Польща та країни Балтії почали підтримувати Україну на шляху до НАТО, шукаючи при цьому більших запевнень відданості

США у власній безпеці. Ці нові вимоги щодо розширеного стримування США будуть ще більше загострювати американо-російські відносини [7, р. 3].

Глобальні наслідки порушення Росією Будапештського Меморандуму полягає в його впливі на міжнародні зусилля з нерозповсюдження роззброєння. Незважаючи на його недоліки, Меморандум політично обмежував денуклеаризацію України, поваги до її територіальної цілісності колись ядерної держави. Діюче несанкціоноване порушення цих зобов'язання призведе до зростання міжнародної напруженості між ядерними державами [1, с. 5].

Протягом останніх півтора року в міжнародних ЗМІ можна було знайти чимало заяв та коментарів політиків і науковців – представників країн- підписантів Будапештського меморандуму – і не лише російських, які намагалися необґрунтовано спростувати чинність Будапештських «гарантій» та обов'язковість їх виконання для всіх сторін цього документа. Водночас ініціаторами цих спростувань і фальсифікацій були саме російські політики й кремлівські «правники». Насамперед це стосується Російської Федерації – головного порушника будапештських «гарантій». Серед цих гарантій/зобов'язань є такі: поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України; утримуватися від загрози силою чи її застосування проти територіальної цілісності та політичної незалежності України... ніякі озброєння ніколи не будуть використані проти неї, окрім випадків самооборони; утримуватися від економічного примусу тощо. Росія порушила ці міжнародні гарантії в кінці лютого – у березні 2014 року військовою анексією Кримського півострова та подальшою агресією на Донбасі, яка продовжується до сьогодні [8, р. 515].

Що стосується інших Будапештських «гарантів», то вони, формально не порушуючи своїх зобов'язань, не змогли протидіяти та запобігти російській агресії. Те, що РФ не збирається дотримуватися своїх зобов'язань поважати територіальну цілісність і непорушність кордонів України, стало зрозумілим іще наприкінці 2003 року – у зв'язку з подіями, пов'язаними з українською косою Тузла в Керченській протоці, після яких, деякі політики почали пропонувати поновлення Україною ядерного статусу. Хоча слід зауважити, що порушувала Будапештський меморандум Росія ще й раніше – коли здійснювала економічний тиск, зокрема щодо поставок енергоносіїв в Україну, введення необґрунтованих обмежень на український експорт окремих видів сільськогосподарської та іншої продукції [6, р. 5].

Гарантії безпеки, солідарно надані Україні всіма постійними членами ради безпеки ООН, свідчать про наявність елементів «джентльменської угоди» у правовій природі Будапештського меморандуму. Будапештський меморандум є міжнародно-правовою угодою, це означає що на нього поширюється положення Віденської конвенції про право міжнародних договорів. Згідно зі статтею 11 Конвенції («Способи надання згоди на обов'язковість договору») підписання є самодостатнім способом надання згоди на обов'язковість міжнародного договору. А відповідно до пункту «а» пункту 1 статті 12 («Згода на

обов'язковість договору, надана підписанням»), згода держави на обов'язковість для неї договору надається шляхом підписання договору представником держави, коли договір передбачає, що підписання має таку силу [4, с. 253].

Отже потреба в ратифікації Будапештського меморандуму відсутня, оскільки, по-перше, текст Меморандуму передбачає як спосіб надання згоди на його обов'язковість саме підписання (а не подальшу ратифікацію), по-друге, Меморандум уже набрав чинності з моменту його підписання, тобто з 5 грудня 1994 р. Варто зазначити, відсутність у тексті Будапештського меморандуму норми про строк його дії свідчить про безстроковий характер Меморандуму. Росія у 2014 р. порушила дії будапештського меморандуму, окупувавши Крим та вчинивши акт агресії на Донбасі проти України. Але, не дивлячись, на те, що Росія сьогодні і надалі заявляє про декларативність меморандуму та його не виконання, вона зобов'язана виконувати всі пункти даного договору.

Джерела та література

1. Аудит внешней политики Украины. Индекс отношений. Киев. 18 с.
2. Горбулин В.П. Военно-ядерный тупик: украинский вариант. *Вісник Національної академії наук України*. Київ, № 5. 2015. С. 3–10.
3. Лоссовський І. Міжнародно-правовий статус Будапештського меморандуму: договір обов'язковий для виконання всіма його сторонами. Київ, 2015. 123 с.
4. Стешенко В.М. Міжнародно-правова характеристика Будапештського меморандуму 1994 р. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя, № 2, 2017. С. 251–254.
5. Умланд А. Будущее международное положение Украины: шесть внешнеполитических сценариев для ключевого государства Восточной Европы. Форум новейшей восточноевропейской истории и культуры. Русское издание, № 1, 2017. С. 357–370.
6. Mariana Budjeryn. The Breach: Ukraine's Territorial Integrity and the Budapest Memorandum. Nuclear Proliferation History Project. Wilson Center. P. 1–10.
7. Mariana Budjeryn, Matthew Bunn. Budapest Memorandum at 25: Between Past and Future. Conference summary, Harvard, march 2020. 20 p.
8. Yost David. The Budapest Memorandum and Russian's Intervention in Ukraine. *International Affairs*, vol. 91, no. 3 (May 2015). P. 505–538.

References

1. Audit vneshney politiki Ukrainy. Indeks otnosheniy. Kiev. 18 s.
2. Gorbulin V.P. Voenno-yadernyy tupik: ukrainskiy variant. *Visnik Natsionalnoyi akademiyi nauk Ukrainu*. Kiyiv, № 5. 2015. S. 3–10.
3. Lossovskiy I. Mizhnarodno-pravoviy status Budapeshtskogo memorandumu: dogovir obov'yazkoviy dlya vikonannya vsIma yogo storonami. Kiyiv, 2015. 123 s.

4. Steshenko V.M. Mizhnarodno-pravova harakteristika Budapeshtskogo memorandumu 1994 r. Yuridichniy naukoviy elektronniy zhurnal. ZaporIzhzhya, № 2, 2017. S. 251–254.
5. Umland A. Buduschee mezhdunarodnoe polozhenie Ukrainyi: shest vneshnepoliticheskikh stsensariiev dlya klyuchevogo gosudarstva Vostochnoy Evropyi. Forum noveyshey vostochnoevropeyskoy istorii i kulturyi. Russkoe izdanie, № 1, 2017. S. 357–370.
6. Mariana Budjeryn. The Breach: Ukraine's Territorial Integrity and the Budapest Memorandum. Nuclear Proliferation History Project. Wilson Center. P. 1–10.
7. Mariana Budjeryn, Matthew Bunn. Budapest Memorandum at 25: Between Past and Future. Conference summary, Harvard, march 2020. 20 p.
8. Yost David. The Budapest Memorandum and Russian's Intervention in Ukraine. International Affairs, vol. 91, no. 3 (May 2015). P. 505–538.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Микола Федоришин

ПІВДЕННО-СХІДНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО КНЯЗІВСТВА У
СЕРЕДИНІ XII СТОЛІТТЯ 3

Грина Максимчук

ЯРОСЛАВ МУДРИЙ ЯК РОЗРОБНИК НОВИХ ПРОГРЕСИВНИХ КОНЦЕПЦІЙ
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА 11

Андрій Комар-Маліновський

ТРАДИЦІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ
ЗАКЛАДЕНІ ПЕТРОМ МОГИЛОЮ 15

Станіслав Мамчур, Валентина Доброчинська

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРИМСЬКОГО ХАНСТВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
XVII – XVIII СТОЛІТТЯХ 23

Христина Головата, Валентина Доброчинська

ТРАГІЗМ НАУКОВОЇ ДОЛІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО (1871–1942 РР.) 31

Марта Боярчук

ЛЮДИНА В СВІТОГЛЯДІ Й ІДЕОЛОГІЇ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА
(ІВАНА ОГІЄНКА) 39

Софія Муштук

ЗМІНА СТАТУСУ І ВНУТРІШНІЙ УСТРІЙ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ 47

Вікторія Ішук

ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ ВОЛИНСЬКОГО ВОСВОДСТВА
МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ 52

Руслан Сіромський

«ОБЕРЕГТИ ВІД НЕБАЖАНИХ КОНТАКТІВ»:
ПОВОЄННІ ПОЇЗДКИ ПЕТРА КРАВЧУКА В ЗАХІДНІ ОБЛАСТІ УРСР 65

Богдан Олешко, Віталій Півоварчук

РЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМ
50-Х – 60-Х РР. 73

Дмитро Малезик

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА ТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РСРВ
1960-ТІ – НА ПОЧАТКУ 1980-Х РР. 79

Максим Залужний

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ БОЛОХІВСЬКОГО ГОРОДИЩА НА ТЕРИТОРІЇ
ЗАМКУ У СТАРОКОСТЯНТИНОВІ 87

РОЗДІЛ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Наталія Плюта, Аліна Корольова

МОНУМЕНТАЛЬНІ КОРАБЕЛЬНІ ПОХОВАННЯ РАНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ
НА ПРИКЛАДІ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НОРВЕГІЇ 91

Аліна Хведас, Олена Ворон

СХИЗМА 1054 РОКУ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ
ВІДНОСИН СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ 99

Тетяна Печоха, Олена Ворон

ФЕНОМЕН «ПОЛЮВАННЯ НА ВІДЬОМ» ТА ЙОГО ВИЯВИ У
СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЄВРОПІ 108

Мар'яна Кобзар, Оксана Ворон

НАУКОВА ПРАКТИКА МІСІОНЕРІВ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ В АЗІЇ XVI–XVIII СТОЛІТТЯХ . 118

Валентин Константинов

МОЛДАВСКОЕ КНЯЖЕСТВО В НАЧАЛЕ 20-ГОДОВ XVII ВЕКА И ПОСОЛЬСТВО В
ИСТАМБУЛ КШИШТОФА ЗБАРАСКОГО 127

Вячеслав Ціватий

ДИПЛОМАТІЯ, ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І КУЛЬТУРА КОМУНІКАЦІЇ ВРАНЬОМОДЕРНІЙ
ЄВРОПІ: СПЕЦИФІКА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПРОФЕСІЙНІ ПРАКТИКИ ТА
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ ІТАЛІЇ 137

Світлана Свінцицька, Олена Ворон

РАСОВА СЕГРЕГАЦІЯ В СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ 149

Андрій Богданович

БОРІТЬБА САМОДЕРЖАВ'Я З ТОЛЬСТВОМ У БІЛОРУСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ У
XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ 161

Боголейша Светлана

ВЛИЯНИЕ ИДЕОЛОГИИ КРАЯ НА РАЗВИТИЕ БЕЛОРУССКОГО И ЛИТОВСКОГО
НАЦИОНАЛЬНЫХ ДВИЖЕНИЙ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА 169

Александр Кукса

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТЕХНІЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В СТЕНАХ
НАРОДНЫХ УНИВЕРСИТЕТОВ 178

Руслан Постоловський

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СРСР У 1953–1964 РОКАХ 185

Степан Синяк

БУДАПЕШТСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ І РОСІЙСЬКА ІНТЕРВЕНЦІЯ В УКРАЇНІ 196

Марина Климко

ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 203

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРИОГРАФІЇ

Петрик Дмитро

ПРАЦІ РАДЯНОЛОГІВ ЯК ЦІННЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СРСР 209

Роман Михальчук

ГОЛОКОСТ В РІВНОМУ В СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ
ІСТОРИОГРАФІЇ: ДОСЛІДЖЕННЯ ДЖЕФФРІ БЕРДЗА 217

Оксана Лепеш

МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ ИСТОРИИ С ДРУГИМИ НАУКАМИ КАК
ОСНОВА СОВРЕМЕННЫХ ИСТОРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ 224

Ольга Северова, Микола Жук

ЕТАПИ ПОШУКУ ГЕНЕАЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ 232

Катерина Попова

ЦІНІСНІ ПОСИЛИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ
У «СИСТЕМІ КООРДИНАТ» ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ 239

Ліннік Юрій

ПРОБЛЕМА ЕВДЕМОНІЗМУ У ФІЛОСОФІЇ 246

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 33

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 0 1.12.2021 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 247/1. Ум. друк. арк. 17,06.

Віддруковано засобами різнографічного друку

ПП Самборський І.О.

вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 33. Рівне, 2021. 256 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2021